

2025-04-21

HSN/719/2025

Henrik Wahlström
Hälso- och sjukvård

Till:
Regionfullmäktiges presidium

Hälso- och sjukvårdsnämndens förklaring avseende revisions- berättelse för år 2024

Regionens revisorer har överlämnat sin revisionsberättelse för 2024. Revisorernas samlade bedömning innebär att man avstyrker att Regionfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för Hälso- och sjukvårdsnämnden mot bakgrund av redovisade bristerna.

Revisorernas bedömning är att: Hälso- och sjukvårdsnämnden har inte vidtagit tillräckligt kraftfulla åtgärder för att nå nämndens finansiella mål. Trots att nämndens ekonomiska prognos tidigt på året visade på ett stort ekonomiskt underskott har inga kraftfulla resultatförbättrande åtgärder vidtagits under året.

Revisorerna bedömer att nämnden delvis bedrivit ett tillfredsställande systematiskt arbete med den interna kontrollen. De fördjupade granskningar som har genomförts visade på brister i den interna kontrollen. Nämnden når inte upp till sina mål avseende tillgänglighet till hälso- och sjukvård samt tandvård, samt har en fortsatt hög kostnadsutveckling. Nämnden redovisade ett underskott på 372 mkr och har beslutat om kostnadsminskande åtgärder som visat sig otillräckliga. Första månadsrapporten för 2025 visar på fortsatta ekonomiska utmaningar med en negativ budgetavvikelse på 119 mkr. Nämnden har fortsatta svårigheter att rekrytera sjukvårds- och tandvårdspersonal till vakanta tjänster.

Kostnaden för inhyrning av läkare och sjuksköterskor och övriga från bemanningsföretag har minskat från 369 mkr till 268 mkr. Produktionen har under året ökat vilket medfört minskade köer till operation/åtgärd, men tillgängligheten enligt vårdgarantin uppnås fortfarande inte, framför allt inom specialistsjukvården.

Med anledning av att regionens revisorer avstyrker ansvarsfrihet för hälso- och sjukvårdsnämnden ska nämndens ledamöter och ersättare som tjänstgjort under 2024 ges möjlighet enligt 5:e kap 32 § Kommunallagen lämna en förklaring till regionfullmäktiges presidium. Svaret ska vara fullmäktiges presidium tillhanda senast den 23 april 2025, kl. 17.00.

Hälso- och sjukvårdsnämndens förklaring

Hälso- och sjukvårdsnämnden har tagit del av revisorernas synpunkter och delar uppfattningen om att Region Jämtland Härjedalen befinner sig i ett svårt ekonomiskt läge, och att ytterligare åtgärder krävs för att nå en ekonomi i balans. Region Jämtland Härjedalen delar ekonomiska utmaningar med övriga regioner efter de historiskt stora

underskotten år 2023. Regionernas pensionskostnader ökade med 25 miljarder under 2023 och de statsbidrag som regionerna fick för att hantera pandemin och komma i kapp med eftersatt vård minskade med 24 miljarder från 2021 till 2023. Inflationstakten har kraftigt påverkat hälso- och sjukvårdens kostnadsutveckling. Detta utgångsläge har gett regionerna, inklusive Region Jämtland Härjedalen, besvärliga förutsättningar för år 2024. Effekterna av de skärpta dygns- och veckoviloreglerna har under 2024 fortsatt att påverka verksamheten avseende hur effektivt bemanningsplanering kan ske, och har därmed bidragit till negativ ekonomisk påverkan. Därtill påverkade avtalskonflikten med Vårdförbundet under våren och försommaren nämndens möjligheter att hantera den köställda vården, då planerad vård tidvis behövde prioriteras ner.

Nämnden har under året arbetat för en långsiktigt hållbar ekonomi i balans. Som exempel på detta kan särskilt nämnas att kostnaderna för inhyrd bemanning har minskat med 101 miljoner kronor, över en fjärdedel, jämfört med föregående år. Hälso- och sjukvårdsnämnden pekade i Plan med budget 2024 ut just minskad inhyrd bemanning som ett prioriterat område. Dessutom pekades minskning av köpt vård, effektiviserad läkemedelshantering, effektiviserade patientflöden och att öka intäkterna ut som fokusområden att särskilt fokusera på. Dessa resultatförbättrande åtgärder, tillsammans med separata beslut om exempelvis inköpsstopp, hade en ekonomisk effekt om 150 mkr på helåret 2024. Dessa långsiktiga åtgärder är helt nödvändiga för den hållbara utveckling som krävs ur såväl ekonomiskt hänseende, som för att säkra befolkningens behov av vård i framtiden.

I nämndens verksamheter pågår flera utvecklingsområden som syftar till att långsiktigt sänka kostnaderna. Att genomföra förändringar inom hälso- och sjukvården tar alltid längre tid än önskvärt, särskilt när det gäller förändringar i personalsammansättning. Detta beror på att det i många fall tar flera år att tillskansa sig adekvat akademisk och praktisk erfarenhet inom vårdens specialiteter. Ett exempel på detta är att satsningarna på fler ST-läkare inom allmänmedicin som inleddes 2016, får sin fulla effekt först nu, nästan tio år senare, vilket innebär en möjlighet till utfasning av inhyrd bemanning. När hälso- och sjukvården nu står inför att accelerera vårdens omställning är denna erfarenhet viktig att ha i åtanke och hålla fast i den utstakade vägen mot 2030.

Ekonomi

Som revisorerna korrekt noterat har hälso- och sjukvårdsnämnden under 2024 hanterat flera ärenden om det ekonomiska läget. Nämnden har dessutom genom Politisk arbetsgrupp för ekonomi i balans arbetat med kostnadsminskande åtgärder mellan nämndsmötena. Det har såväl vid nämndens sammanträde i april som vid sammanträdet i september konstaterats att det inte skulle vara möjligt att återställa det ekonomiska underskottet och frågan om att tillskjuta ytterligare medel till nämnden, eller tillåta ett underskott, har eskalerats till Regionstyrelsen och vidare till Regionfullmäktige. Dessutom har flera beslut som syftat till förbättrad ekonomisk uppföljning fattats. Därtill har kortsiktiga, åtstramande beslut (så som förstärkt rekryteringsprövning), och långsiktiga, utvecklande beslut (så som införande av produktions- och kapacitetsstyrning – PKS), fattats

under året. Sammantaget ser vi att vidtagna åtgärder har effekt, dock ännu inte i tillräcklig omfattning. Nämnden avser ändå fortsätta på den inslagna vägen och ämnar hålla fast vid de långsiktiga åtgärder som identifierats, då det är tydligt att de är effektfulla. I detta sammanhang måste särskilt beaktas att bruttokostnadsutvecklingen vänt nedåt under året, från rekordhöga 13,9% i februari, till 2,8% i december.

Intern kontroll

Hälso- och sjukvårdsnämnden beklagar att en dokumenterad bedömning av den interna styrningen och kontrollen åter saknats i årsbokslutet. Nämnden avser särskilt bevaka frågan inför årsbokslutet för 2025. Vad gäller den interna kontrollen i övrigt delar nämnden åsikten att de fördjupade granskningarna visar på förbättringspotential.

Verksamhet

Det långsiktiga arbetet med att åtgärda de köer som uppstod under pandemin har fortgått under året och för flera patientgrupper har väntetiderna till såväl besök som operation minskat. Antalet väntande patienter till förstabesök inom öron-näsa-hals-verksamheten har minskat från 1460 år 2023 till 779 hösten 2024. Inom ögonsjukvården är motsvarande förändring från 1554 väntande patienter under 2023 till 797 st hösten 2024. På motsvarande sätt minskar antalet väntande till förstabesök inom kvinnosjukvården från 703 till 511. I takt med dessa förbättringar kortas också väntetiderna, och förutsättningen att i högre grad nå upp till vårdgarantin ökar. Det totala antalet väntande till operation var 2024 års första vecka 1780, att jämföra med årets sista vecka, då det var 1725 väntande. Det långsiktiga arbetet som skett inom Division Kirurgi de senaste åren har lett till att antalet väntande till operation fortsatt minska och är vecka 16 år 2025 nere på 1470 patienter, vilket är lägre än på flera år. Målsättningen, för att klara vårdgarantin, är att ha en operationskö på ungefär 1000 väntande patienter. Det måste i detta sammanhang noteras att tillgänglighet mätt med vårdgarantin som enda parameter inte ger en fullödlig bild av tillgänglighetssituationen. En kö där väntetiderna tidigare var på ett år kan fortsatt ha samma vårdgarantiutfall när väntetiderna kortats till sex månader, trots att dramatiska förbättringar skett. Detta är särskilt viktigt att ta hänsyn till då den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården, vilket gör att lägre prioriterade insatser får längre väntetider och ger sämre vårdgarantiuppfyllnad. Nämnden är medveten om att stora utmaningar kvarstår. Revisorerna har noterat utmaningarna inom hörselvården. Antalet väntande för utprovning av hörapparat var 1873 patienter år 2023 för att minska till 1296 under hösten 2024. Väntetiderna var, under föregående mandatperiod, år 2021, uppe på 30 månader, för att under 2024 minska till 15 månader. Den kraftfulla förbättringen åstadkoms delvis genom kostsamma satsningar på inhyrning av audionomer. Nämnden kommer följa utvecklingen avseende vårdgarantin under återstoden av 2025. Nämnden ser utifrån revisorernas kritik ett värde i att se över vilka nyckeltal som är bäst ägnade att följa de förbättringar i tillgänglighet vi sett hittills och önskar se även framgent. Detta ska dock inte tolkas som att vårdgarantins värde som målbild för tillgänglighetsarbetet förringas, snarare att den bör kompletteras med andra mått för att ge en tydligare bild för såväl befolkning som medarbetare.

Att öka tillgängligheten till vård för länets befolkning har varit, och är fortsatt, högt prioriterat för nämnden. Det är tydligt att kraven på ekonomi i balans och tillgänglighet inom vårdgarantin med hittillsvarande arbetssätt är svåra att förena. Det måste därför understrykas att den långsiktighet som nämnden planerar sin verksamhet efter är grundläggande för att den accelererande omställningen som nu krävs ska kunna realiseras. I detta arbete är initierande insatser på digitaliseringsområdet viktiga facilitatorer för att vårdens medarbetare ska kunna minska sin administrativa börda och öka andelen patientnära tid. Den nyligen genomförda översynen av administrationen sporrar nämnden att effektivisera de interna processerna för att ytterligare stärka ekonomin genom att ytterligare fokusera på kärnuppdraget.

Slutligen kan sägas att nämnden avser att fortsätta arbetet mot att bli en attraktiv arbetsgivare som kan rekrytera till vakanta tjänster. De turbulenta åren i samband med pandemin har inneburit ökat fokus på att minska den tidigare alltför höga personalomsättningen, då det både påverkar vår förmåga att ge vård och driver höga kostnader. Detta har understrukt vikten av att säkerställa goda arbetsvillkor, framför allt inom vårdens dygnetruntverksamheter. Genom att locka medarbetare genom goda arbetsvillkor och systematiskt förändringsarbete som bygger på medarbetardriven utveckling läggs den långsiktiga grunden för en stärkt hälso- och sjukvård samt tandvård inom Region Jämtland Härjedalen.

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Katarina Nyberg Finn (S)

Hälso- och sjukvårdsnämndens ordförande